

Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet (SOU 2010:11)

Remissammanställning avseende de avsnitt som berör KB:s utvidgade uppdrag

Inledning

Avsikten med remissammanställningen har varit att snabbt få en överblick av remissopinionen när det gäller de avsnitt som direkt berör KB:s utvidgade uppdrag. Sammanställningen begränsas därför i huvudsak till utredningens avsnitt 5. *En modell för kultursamverkan, 5.2.1 Ett nytt gemensamt anslag för statsbidrag till regional kulturverksamhet, 5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet, 5.2.6 Skapande skola samt 5.2.7 Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till läsfrämjande insatser samt litterära evenemang.* Samtliga yttranden, som hade inkommit den 17 juni, har granskats för att fånga upp eventuella synpunkter som rör biblioteksverksamheten även från instanser vars verksamhet är begränsad till helt andra områden.

Sammanfattning av remissopinionen

Utredningens förslag till en ny modell för fördelning av vissa statliga bidrag stöds av flertalet kommuner och landsting. Några kommuner pekar emellertid på risken med ökad administration och byråkrati. Entusiasmen är måttligare från arkivsektorn, från olika konstområden och från företrädare för det fria kulturlivet. Flera arkiv framhåller risken att arkivväsendet kan få stå tillbaka för satsningar på mer spektakulära kulturyttringar. Vidare framhålls behovet av en genomtänkt och övertänkt "minnespolitik". KLYS uttrycker farhågor för modellen och framhåller vikten av att staten har ett övergripande ansvar. Även KRO uttrycker skepsis. Några kommuner pekar på risken av en eventuell jävssituation vid fördelningen av nationella bidrag på regional nivå när regionen själv är huvudman för vissa kulturinstitutioner. Statskontoret finner att analysen är för bristfällig för att kunna tillstyrka förslaget och att otydligheten kan leda till överlappning och dubbelarbete. ESV konstaterar att fleråriga bidragsbeslut kräver särskilt beställningsbemyndigande från riksdagen.

Stödet från kommuner och landsting är överlag förbehållslöst. Många landsting och kommuner önskar att fler områden, t.ex. Skapande skola och bidrag till kulturminnesvård ska ingå i kofferten. Förslaget stöds även av centrala instanser som Statens kulturråd och SKL.

Utredningens förslag om ett nytt gemensamt anslag för statsbidrag till regional kulturverksamhet stöds, mer eller mindre uttryckligt, av flera instanser. Statens kulturråd har invändningar mot att KB ska fördela medel till regional biblioteksverksamhet. SKL betonar att det nya anslaget för statsbidrag till regional kulturverksamhet ska ses som en helhet och inte utgöras av underliggande anslagsposter. Statskontoret anser inte att motiven för att

fortsättningsvis ha separata bidrag till biblioteksverksamhet med KB som ansvarig statlig myndighet är tillräckligt starka. DIK-förbundet och Svensk biblioteksforening anser att KB bör få ansvar för beslut om medelsfördelning inom ramen för det nya anslaget Bidrag till regional kulturverksamhet. KB stödjer förslaget att Bidrag till bibliotek fortsättningsvis anges i en egen anslagspost.

Utredningens bedömning att Kungliga biblioteket bör få ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet inom ramen för det nya anslaget ifrågasätts av flertalet landsting och även av flera kommuner. Bland de instanser som tillstyrker finns Svensk biblioteksforening, DIK, Kungliga biblioteket, Nyköpings kommun, Västerås kommun, Malmö kommun samt landstinget i Sörmland, Länsbibliotek Sydost, Regionförbundet i Kalmar län samt KLYS som anser att detta skulle stärka litteraturen i de regionala kulturplanerna.

Utredningens bedömning att insatser för att stärka samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna välkomnas av flertalet instanser. Barnkulturcentrum pekar emellertid på risken att medlen kan komma att ersätta kommunala satsningar, Studieförbundet Vuxenskolan (spontanremiss) framhåller vikten av ett aktivt engagemang, annars finns en risk att resursen bara blir en ”pengapåse” som försvinner i ordinarie budget. Några instanser pekar på behovet av regler avseende motprestation från kommunerna.

Utredningens bedömning att bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till litterära evenemang och läsfrämjande insatser liksom i dag bör fördelas av Statens kulturråd tillstyrks av några landsting. Andra anser att även detta bidrag bör ingå i de regionala kulturplanerna. Några kommuner framhåller behovet av ökad flexibilitet vad avser inköpsstödet. Svensk biblioteksforening och Kungliga biblioteket anser att anslaget bör föras till KB. Sverigefinländarnas delegation är tveksam till att lämna frågan till de regionala kulturplanerna.

Ett stort antal instanser, företrädesvis landsting, framhåller vikten av att biblioteken finns med i kulturplanerna, men att detta förutsätter att bidragen till bibliotek ingår i modellen. (Trots att det inte föreligger några formella hinder för lokala och regionala huvudmän att inkludera den kulturverksamhet man bedömer viktig, oavsett vem som fördelar de statliga bidragen).

Många instanser, framför allt företrädare för det fria kulturlivet och för kulturinstitutionerna uttrycker farhågor om att principen om ”armlängds avstånd” kan hotas i den nya modellen. Statens kulturråd betonar vikten av armlängds avstånd vid konstnärliga bedömningar. Ett annat återkommande påpekande är att behovet av kompetensförstärkning regionalt, bör beaktas. I många yttranden varnas för risken för ökad byråkrati och att det behövs extra medel för att klara övergången.

5. En ny modell för kultursamverkan

Utredningen föreslår att en ny modell för fördelning av vissa statliga bidrag till regional kulturverksamhet införs successivt från och med 2011.

Bland de remissinstanser som tillstyrker finns: *Helsingborgs kommun, Piteå kommun, Karlstads kommun, Nacka kommun, Norrtälje kommun, Borlänge kommun, Kalmar kommun, Linköpings kommun, Gotlands kommun, Nyköpings kommun, Botkyrka kommun, Åre kommun och Malmö kommun* samt *Region södra Småland, Region Skåne, Region Halland, Regionförbundet i Kalmar län, Regionförbundet Örebro, Region Blekinge, Samverkansorganet i Östergötland* (som anser att även utvecklingsmedlen bör fördelas regionalt) samt landstingen i *Kronoberg, Västernorrland, Stockholm* (med förbehåll för särskilda lösningar för Stockholmsregionen), *Jönköping, Västerbottens, Östergötland, Gävleborg, Dalarna, Uppsala, Örebro, Västmanland, Norrbotten, Sörmland och Jämtland*. Tillstyrker gör även länsstyrelserna i *Halland, Skåne, Stockholm* och *Gotland*.

Bland de centrala instanser som tillstyrker finns *Statens kulturråd* ser som ser stora fördelar med en bred förankring. *SKL* ställer sig positivt, liksom *Kungliga biblioteket* och *DIK*. *Göteborgs universitet* ställer sig bakom förslaget, men anser att det finns anledning att noga följa utvecklingen av regionala skillnader när modellen väl är genomförd. *Tillväxtverket* stödjer utredningens övergripande förslag. *Konstnärsnämnden* ställer sig i stort sett bakom, men anser att det är viktigt att Kulturrådet får mandat att besluta om medlen samt att utfärda föreskrifter.

Bland de remissinstanser som har invändningar finns: *Uppsala kommun* som pekar på risken att kultursamverkansmodellen blir tids- och resurskrävande och att kulturplanerna kan bli en stor administrativ belastning. *Stockholms stad* är positivt med förbehållet att det är orimligt att statens motpart i stockholmsregionen enbart skulle vara Stockholms läns landsting. *KLYS* uttrycker vissa farhågor och framhåller vikten av att staten har ett övergripande ansvar. Även *Norrköpings kommun* framhåller vikten av att staten bibehåller och stärker sin roll som tongivande strategisk part, även i förhållande till den regionala kulturpolitiken. *KRO* är kritiska och pekar på risker för kvaliteten och för en ökad byråkratisering. Från arkivsidan uttrycks genomgående en oro för att arkivväsendet ska missgynnas i kultursamverkansmodellen. *Folkbildningsrådet* framhåller att portföljmodellen inte får leda till en försvagad nationell kulturpolitik. *Statskontoret* anser att det på avgörande punkter finns stora brister i analysen som gör det omöjligt att tillstyrka utredningens förslag. *ESV* konstaterar att, om underlaget för bidragsbeslut till regionerna baseras på fleråriga avtal, kommer staten att ingå ekonomiska åtaganden som kräver framtida utgifter. Detta förutsätter, enligt *ESV*, att regeringen begär ett särskilt beställningsbemyndigande från riksdagen.

Ytterligare synpunkter på kapitlet: *Region södra Småland* ser en problematik i att det regionala samarbetet omfattar fler områden än vad som ingår i samverkansmodellen. *Stockholms länslandsting* är positivt vad gäller bidrag till verksamhet inom områden såsom bl.a. biblioteksverksamhet. *Gävleborgs läns landsting* anser att inskränkningar i samverkansmodellen signalerar bristande förtroende för den regionala nivån.

Bland annat *Västerås, Malmö* och *Åre* kommuner pekar på risken av en eventuell jävssituation med landstingen som mottagare, eftersom landstingen är huvudman för flera kulturinstitutioner, och föreslår därför regionförbund som mottagare. *Uppsala läns landsting* pekar på att biblioteken i genomsnitt står för 40 procent av de kommunala kulturkostnaderna

och att det mot den bakgrunden framstår som än viktigare att biblioteksutveckling blir ett viktigt och tungt vägande tema i de regionala kulturplanerna och att KB därför bör få en framträdande roll från statens sida i förhandlingarna om samverkansmodellen.

Sverigefinländarnas delegation framhåller att man har negativa erfarenheter av decentralisering av det centrala beslutsfattandet.

5.2.1 Ett nytt gemensamt anslag för statsbidrag till regional kulturverksamhet

Utredningen föreslår att ett nytt anslag, Bidrag till regionalkulturverksamhet, inrättas inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Anslaget disponeras huvudsakligen av Statens kulturråd.

Flertalet instanser uttrycker, mer eller mindre tydligt, sitt stöd för utredningens förslag. T.ex. Region Skåne som ser positivt på att regeringen inte längre specificerar vilka verksamheter som är stödberättigade. Vissa förbehåll uttrycks, t.ex. från *Statens kulturråd*, som framhåller vikten av helhetsperspektiv och menar att det vore ostrategiskt om frågor rörande biblioteksutveckling lämnas utanför modellen och avstyrker att medel till regional biblioteksverksamhet ska fördelas av KB, eftersom det är viktigt att de regionala biblioteksfrågorna finns med i kulturplanerna. *SKL* menar att det nya anslaget måste ses som ett statligt bidrag utan några underliggande anslagsposter för olika kulturområden. *Jönköpings läns landsting* anser att bland annat medlen för Skapande skola och medel till fria grupper bör finnas med från början. *Svensk biblioteks förening*, *DIK* och *Kungliga biblioteket* stödjer utredningens förslag.

5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet

Utredningens bedömning: Kungl. biblioteket bör fr.o.m. 2011 få ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet inom ramen för det nya anslaget Bidrag till regionalkulturverksamhet.

Bland de remissinstanser som tillstyrker finns: *Svensk biblioteks förening*, *Kungliga biblioteket*, *DIK*, *Botkyrka kommun*, *Åre kommun* och *Nyköpings kommun*. *Västerås stad* anser att det är viktigt att KB:s roll stärks i inledningsskedet och att de ekonomiska resurserna inte splittras. *Malmö kommun* instämmer i huvudsak vad gäller förslaget om vilka statliga bidrag som ska ingå i modellen, men framhåller att det är viktigt att folkbiblioteken ingår i sitt lokala sammanhang. För att skapa en bas och infrastruktur behövs nationella medel som förvaltas mest ändamålsenligt av KB. Vidare framhålls att storstadsbiblioteken fungerar som motorer i folkbiblioteksutvecklingen. Ett nationellt samarbete bör ta tillvara den kapacitet och erfarenheter som redan finns. I motsats till regionbiblioteken har storstadsbiblioteken en direkt kontakt med användarna. *Sörmlands läns landsting* framhåller att med den föreslagna ansvarsfördelningen är det av största vikt att även KB ingår i dialogen som landsting och kommuner kommer att föra med Kulturrådet. *Länsbibliotek Sydost* och *Regionförbundet i Kalmar län* är positiva till att KB fördelar medel till regional biblioteksverksamhet och utvecklingsbidrag. *KLYS* anser att förslaget kan stärka litteraturen i de regionala kulturplanerna.

Bland de remissinstanser som avstyrker finns: *Nacka kommun, Skellefteå kommun och Göteborgs kommun* (som finner det anmärkningsvärt att överföra medel till KB), *Region Skåne, Västerbottens landsting, Gävleborgs läns landsting, Dalarnas läns landsting, Region Halland* (anser att regional biblioteksverksamhet på sikt bör ingå i modellen). *Region Värmland* anser det olyckligt att statsbidrag till länsbiblioteken hanteras utanför modellen. *Örebro läns landsting* samt *Regionförbundet Örebro, Länsbiblioteket i Västerbotten* samt *Folkets Hus och Parker* har svårt att förstå utredningens bedömning, *Norrbottnens läns landsting* anser att det vore olyckligt om KB tar över styrningen av hur medlen ska användas i Norrbotten. *Region Blekinge, Västra Götalandsregionen* och *Riksutställningar* ser inga skäl till att bidrag till biblioteksverksamhet disponeras av KB. *Statens kulturråd* avstyrker och anser att bidraget bör ingå i det gemensamma anslag som fördelas av Kulturrådet. *Statskontoret* anser inte att motiven för att ha ett separat bidrag till biblioteksverksamhet med Kungliga biblioteket som ansvarig statlig myndighet är tillräckligt starka. *SKL* delar inte utredningens bedömning att KB bör överta ansvaret för fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet.

Ytterligare synpunkter på kapitlet: *Gävleborgs läns landsting* finner det anmärkningsvärt att utredningen föreslår att bibliotekssektorn ställs utanför samverkansmodellen men är positivt till att KB får rollen som nav och samordnare vad avser infrastrukturfrågor. *Nyköpings kommun* anser att överförandet av samordningsansvaret på biblioteksområdet till KB förstärker kompetensen och förbättrar förutsättningarna för uppdraget. *Åre kommun* befarar att KB inte med sin begränsade kunskap ensamt kan sköta uppgiften och framhåller storstadsbibliotekens kapacitet som motorer i folkbiblioteksutvecklingen. *Uppsala läns landsting* anser att den del av bidrag till regional biblioteksverksamhet som motsvarar läns- och regionbibliotekens verksamhetsmedel bör ingå i modellen, medan utvecklingsmedel till bibliotekssektorn inte bör ingå i modellen utan fördelas av KB. *Jönköpings läns landsting* anser att verksamhetsbidragen bör ingå i samverkansmodellen. *Landstinget i Västernorrland* liksom *Jämtlands läns landsting* anser att bidraget bör ingå i samverkansmodellen, men att medlen till låncentraler och depåbibliotek med fördel kan fördelas av KB. *Statens musiksamlingar* understryker vikten av att samarbetet mellan arkiv, bibliotek och museer stimuleras. *Sveriges Hembygdsförbund* anser att biblioteken ska ingå i kulturplanerna och att biblioteken är nav i kulturlivet och arena för konstutställningar mm. *Konstnärsnämnden* anser att utredningens argument inte är tydliga nog.

5.2.6 Skapande skola

Utredningens bedömning: Insatser för att stärka samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna. Medel inom ramen för satsningen på Skapande skola bör på sikt fördelas enligt på förhand fastställda fördelningsnycklar.

Bland de remissinstanser som tillstyrker finns: flertalet kommuner och landsting. Bland annat av *Karlstads kommun, Nacka kommun, Malmö kommun* och *Västerås stad, Region*

Skåne, Dalarnas läns landsting, Västmanlands läns landsting, Jämtlands läns landsting, och Region Halland. Region Värmland anser att medlen bör inkluderas i samverkansmodellen redan år 2011. Botkyrka kommun ser en fördel med att samordna Skapande skola i de regionala kulturplanerna. Västra Götalandsregionen beklagar att Skapande skola ligger utanför modellen. Bland de centrala instanser som tillstyrker finns Statens kulturråd och Riksutställningar. Kungliga biblioteket anser att en viss del av anslaget ska disponeras av KB för utvecklingsarbete inom skolbiblioteksområdet. Skolverket instämmer i att samverka mellan kulturlivet och skolan även i fortsättningen bör ingå i de regionala kulturplanerna. SKL anser att medlen för Skapande skola bör ingå i det nya anslaget till regional kulturverksamhet. Förslaget stöds även av ett antal organisationer och kulturinstitutioner t.ex. Svenska Tornedalingars Riksförbund och Folkteatern i Gävle.

Bland de remissinstanser som avstyrker finns: *Barnkulturcentrum* som framhåller barns olika möjligheter i vissa kommuner och pekar på risken att medlen kan komma att ersätta kommunala satsningar, Studieförbundet Vuxenskolan (spontanremiss) framhåller vikten av ett aktivt engagemang, annars finns en risk att resursen blir en ”pengapåse” som försvinner i ordinarie budget,

5.2.7 Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till läsfrämjande insatser samt litterära evenemang

Utredningens bedömning: bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till litterära evenemang och läsfrämjande insatser bör liksom i dag fördelas av Statens kulturråd.

Bland de remissinstanser som tillstyrker finns: *Botkyrka kommun, Borlänge kommun samt Halmstads kommun och Västerås stad* som båda stödjer en ökad flexibilitet av anslaget. Förslaget stöds även av *Dalarnas läns landsting, Västmanlands läns landsting, Örebro läns landsting* samt *Regionförbundet Örebro* som anser att medlen bör ingå i de regionala kulturplanerna. *Statens kulturråd* anser att medlen tills vidare bör fördelas av Kulturrådet. *Sverigefinländarnas delegation* delar utredningens förslag men är tveksam till att lämna frågan till de regionala kulturplanerna då det finns risk för att den kommunala finska biblioteksverksamheten urholkas. *Svenska Tornedalingars Riksförbund* föreslår öronmärkta medel för inköp av litteratur på minoritetsspråk.

Remissinstanser som avstyrker: *Svensk biblioteks förening* anser att bidrag till läsfrämjande insatser ska ses som en integrerad del av biblioteksutvecklingen och att medlen bör fördelas av KB. *Kungliga biblioteket* anser att de bidrag som riktas till bibliotek bör samlas hos den myndighet som har det samlade ansvaret för biblioteksfrågor.